Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.124

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Мокряков Ілля Сергійович, 1999 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Криворізький державний педагогічний університет за спеціальністю «Середня освіта», з 2021 року й дотепер працює у Криворізькій гімназії №28 Криворізької міської ради, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.124 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) , місто Київ, від 23 червня 2026 року № 326, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

БОНДАРЕВА Олена Євгенівна, доктор філологічних наук, професор, головний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

БРОВКО Олена Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

ЖИГУН Сніжана Віталіївна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

ГРЕБЕНЮК Тетяна Володимирівна, доктор філологічних наук, професор, гостьовий професор Інституту україністики Варшавського університету (Республіка Польща);

ВІВЧАРИК Наталія Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури Факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

На засіданні 23 червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Мокрякову Іллі Сергійовичу на підставі прилюдного захисту дисертації «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович: локус, деталь, інтертекст» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Козлов Роман Анатолійович, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Мокрякова Іллі Сергійовича «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович: локус, деталь, інтертекст» (науковий керівник – Козлов Роман Анатолійович, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка) подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітрні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає пп. 6-9 Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023. Дисертація Мокрякова Іллі Сергійовича та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Мокряков Ілля Сергійович на високому рівні оволодів методологією науково-дослідницької діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачк вільно володіє матеріалом.

Здобувач має 5 наукових публікацій за темою дисертації: 3 одноосібні статті – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 2 публікацій, у яких додатково відображені результати дослідження.

1. Мокряков І. Іронія та ідилія: стильова єдність двох світів у повісті С. Андрухович «Літо Мілени». *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2024. Вип. 23. С. 69–73. URL: https://doi.org/10.28925/2412-2475.2024.23.7

2. Мокряков І. Мова як маркер «свого» та «іншого» в романах Софії Андрухович. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Вип. 3. Т. 2 (214). С. 96–103. https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.2-13

3. Мокряков І. Трансформація відсутності в стилі Софії Андрухович (на матеріалі роману «Катананхе»). *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2025. Т. 31. Вип. 3. С. 181–186. URL: https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.3.6

У дискусії взяли участь готова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження та побажання:

БРОВКО Олена Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Запропонований дисертантом підхід вирізняється системністю й цілісністю, проте окремі аспекти поетики Софії Андрухович (зокрема, інтертекстуальність, проблематика пам'яті, просторові моделі) вже перебували в полі уваги сучасних літературознавчих студій. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше окреслити наукову новизну результатів дослідження саме на рівні методології та методики аналізу, а також способу інтеграції структурного й семіотичного підходів.

2. Потребує уточнення поняття «стильові константи», яке є однією з ключових категорій дослідження. Попри продуктивність підходу, критерії виокремлення стильових констант не завжди є чіткими та методологічно прозорими. Зокрема, каталогізацію деталей, жанрові комбінації та поетику міського простору доцільно було б послідовніше розмежувати як стильові, наративні й композиційні чинники поетики. У низці випадків акцент зміщено від виявлення стабільних стильових констант ідіостилю Софії Андрухович до фіксації окремих домінантних художніх прийомів і повторюваних елементів письма.

3. Дискусійними видаються окремі положення, пов'язані з інтерпретацією інтертекстуальних зв'язків. Зокрема, теза про репрезентацію «власне українського світогляду у світовому контексті» потребує більшої термінологічної визначеності та концептуальної конкретизації, оскільки поняття «український світогляд» у сучасному гуманітарному дискурсі є багатозначним і вимагає додаткового теоретичного уточнення.

4. Певною мірою, дослідженню бракує ширшого компаративного контексту. Залучення матеріалу сучасної української та європейської прози дало б змогу точніше окреслити індивідуальну специфіку стилю Софії Андрухович та уникнути ризику інтерпретації окремих художніх прийомів як

унікальних без достатнього зіставлення з актуальними літературними тенденціями.

ЖИГУН Сніжана Віталіївна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. З теоретичних позиції, які сформулював дисертант, не зрозуміло, якого з підходів до розуміння стилю він дотримується: моністичного чи плюралістичного? З огляду на існування альтернативних підходів: дуалістичного, за яким стиль є вибором форми, а не змісту; а також багаторівневого (поєднує дуалістичний та плюралістичний), годилося б ретельніше визначити та обґрунтувати свій вибір, дискутуючи з представниками інших підходів. Це б розширило теоретичну базу, яка зараз виглядає звуженою і вибірковою.

2. Базове визначення стилю формулюється як «спосіб використання мови». Літературознавство зазвичай цікавиться зв'язком між тим способом використанням мови, який обрав письменник, та літературною/естетичною функцією. Тож методологія дослідження авторського стилю традиційно подібна на циклічний рух, коли спостереження щодо мовних форм стимулює літературне осмислення, а літературне осмислення інспірує подальшу увагу до одиниць мови. Проте робота Іллі Мокрякова практично не залучає мовних спостережень. Відмовляючись трактувати індивідуальність автора як сукупність «використаних ним засобів і прийомів, при майже повному ігноруванні їхнього сенсу» (с.27), дисертант трактує його як систему знаків і ще ширше — як бачення (с.35). Відтак виникає питання, чи можуть визначені дисертантом константи відтворюватися за допомогою різних мовних одиниць і чи вестиме це до зміни стилю?

3. Свій підхід до стилю Ілля Мокряков окреслює як структурно-семіотичний. Він передбачає визначення стилістичних констант і домінант, якими можуть ставати як елементи форми, так і елементи змісту (с.31). Але

видається, що таке трактування шкодить ідеї структури, тому що некласифіковані (чи не структуровані) константи визначаються на різних рівнях тексту, перетинаючись одна з одною (як це сталося із каталогізацією та різними типами деталей). Крім того, судячи з висновків роботи, константи здатні (всупереч своїй назві) «динамічно еволюціонувати» (с.191). Тож під час захисту бажано уточнити, як константи корелюються зі структурою стилю і в якій мірі вони здатні еволюціонувати.

4. У рецензії дисертації про стиль не уникнути стилістичних зауваг. Окремі формулювання на зразок «Сам епізод відвідування туалету зображується, як логічна і закономірна реалізація засвоєння персонажкою інтер'єру» (с.80); «Опис собаки характеризує її дійсно як людину вразливу і чутливу, і в цьому вона протиставляється Міші» (с.128); «у «Катананхе» жанр роману розчиняється в доволі лаконічному сюжеті» (с.186) потребують корекції.

ГРЕБЕНЮК Тетяна Володимирівна, доктор філологічних наук, професор, гостьовий професор Інституту україністики Варшавського університету (Республіка Польща), зауваження:

1. Матеріал дисертації засвідчує використання при написанні роботи елементів студій травми і студій пам'яті. Проте в рамках заявленої теоретико-методологічної основи роботи вони не згадуються. Натомість автор дисертації згадує «стилістичний аналіз» - термін, що, очевидно, апелює до стилістики як розділу мовознавства. У подальшому матеріалі дисертації прикметник «стилістичний» подекуди використовується доречно, а подекуди - замість адекватного терміна «стильовий» (н-д, с. 2, 184, 192).

2. У межах дослідження чомусь не розглядається важлива сюжетна лінія роману «Амадока», пов'язана з особистістю професора Криводяка і його стосунками з Ніною. Хоча ця лінія є надзвичайно репрезентативною і в контексті конструювання інтер'єру (житло персонажа є складом невикористовуваних речей і артефактів), і в контексті семіотичного потенціалу фотографії (фото потворних пацієнтів «до операції» на стінах), і у

зв'язку з професією персонажа (пластичний хірург) і його внеском у зміни обличчя Ніни, які лежать на помежів'ї зовнішнього і внутрішнього аспектів літературного портрету.

3. Ілля Мокряков справделиво розглядає гру, інтертекстуальність, інтермедійність і використання пов'язаних із образами містифікацій у контексті рис поетики постмодернізму. Ці риси (і деякі інші) належать до її формального інструментарію. Але при ретельнішому аналізі творів Софії Андрухович стає очевидним, що твори письменниці, особливо романи «Амадока» і «Катананхе», важко обмежити поетикою постмодернізму. Зокрема, в них є вираженими і наскрізними риси нинішньої домінантної світоглядно-естетичної системи, метамодернізму, емпатична рефлексійність, потреба в «ми», ексцентричність протагоністок, повернення метанаративів, наслідування формальних ознак постмодернізму тощо. Сам автор дисертації, очевидно, усвідомлює вихід творчості Андрухович і покоління двотисячників за межі постмодернізму, зокрема, коли пише про такі анти-постмодерністські риси світогляду, як важливість суспільної єдності (с. 47) і пошуку ідентичності для цього покоління (с. 50). Вживання автором на с. 53 словосполучення «постмодерний гранд-наратив» є, по суті, академічним оксимороном, адже постмодернізм засвідчує недовіру й відмову від гранд-наративів (Ж.-Ф. Ліотар), тоді як метамодернізм їх відроджує.

ВІВЧАРИК Наталія Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури Факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, зауваження:

1. У розділі 1 дисертант вказав на важливість виокремлення стильових констант і стильових домінант (за Романом Якобсоном), а в наступних розділах при аналізі романів Софії Андрухович більшою мірою звертав увагу на константи. Цікаво було б деталізувати, які стильові домінанти виявив здобувач у процесі дослідження.

2. На с. 53 дисертант зауважив, що «Амадока» «виходить у площину українського постмодернізму і разом з «Музеєм покинутих секретів» стає

зразком постмодерного гранд-наративу, не розширюючи його норм, проте органічно вписуючись у цей контекст» (с. 53). Вважаємо за необхідне уточнити, що саме зумовило аналіз цих творів Софії Андрухович та Оксани Забужко як «зразку постмодерного гранд-наративу».

3. Попри солідний обсяг джерельної бази, серед праць, у яких розроблена теорія гри як філософської категорії, не зауважили дослідження Йогана Гейзинга «Homo ludens», що, уважаємо, дозволило б глибше потрактувати природу гри та її значення як явища культури.

4. На с. 148 дисертант висловив міркування, що в контексті використання прийому каталогізації у творах Софії Андрухович «більш доцільним терміном на позначення цього художнього явища видається «енциклопедія». Оскільки один із підрозділів розділу 3 названо «Енциклопедія речей», було б цікаво почути додаткові пояснення з цього приводу.

5. На нашу думку, варто було б розширити висновки до розділу 4.

БОНДАРЕВА Олена Євгенівна, доктор філологічних наук, професор, головний науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

1. Хотілося б відзначити одну надзвичайно важливу рису Вашого наукового шляху: ще на початку навчання Ви чітко окреслили коло своїх дослідницьких інтересів, визначили автора, творчість якого прагнули вивчати, та аспекти, що стали предметом Вашого аналізу. Така послідовність і цілеспрямованість є показником зрілого наукового мислення, адже справжнє дослідження розвивається через поступове розширення проблематики, поглиблення інтерпретацій та накопичення наукового досвіду. Не зупиняйтесь на досягнутому, зберігайте дослідницьку допитливість, розвивати започатковані наукові ідеї, відкривати нові горизонти літературознавчих студій та надалі примножувати здобутки української гуманітаристики.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.124 присуджує Мокрякову Іллі Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.124 Олена БОНДАРЕВА